

**Jak wspierać uczniów
i uczennice ze specjalnymi
potrzebami edukacyjnymi
w sytuacjach zagrożenia
przemocą w grupie
rówieśniczej?**

wprowadzenie

Dzieci i młodzież ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi często w grupie rówieśniczej oraz w środowisku szkolnym zagrożone są sytuacjami przemocowymi. Stają się ich ofiarami, a często także określone zachowania skierowane do tych uczniów i ich sytuacja społeczna powoduje, że mogą stać się sprawcami przemocy. Co możemy zrobić my- dorośli, nauczyciele, terapeuci, psychologowie czy rodzice?

W poniższym materiale zostaną przedstawione strategie jakie wdrożyć można zarówno w sytuacjach klasowych, szkolnych czy także w innych grupach społecznych.

Najważniejsze jest wzmocnienie dziecka i jego niezależności poprzez np. tworzenie okazji do nowych doświadczeń, umożliwienie samodzielnego dokonywania wyborów, podejmowania decyzji, uwzględnianie zdania i preferencji dziecka.

intencje & potrzeby

leżące u podstaw zachowań przemocowych są kluczem do sukcesu w poszukiwaniu rozwiązań przeciwdziałaniu ich występowaniu. Z tego względu już na samym początku warto, abyśmy jako dorośli zastanowili się nad tym co stoi za danym zachowaniem dziecka. Rozważmy jakie funkcje dla dziecka to niepokojące zachowanie spełnia. Dopiero wówczas jesteśmy w stanie wybrać najlepszą możliwą interwencję, która powinna opierać się na zaspokojeniu potrzeb dziecka w inny, akceptowalny społecznie sposób.

Często potrzebami

TAKIMI SĄ:

- chęć bycia w centrum zainteresowania,
- poczucie przynależności do grupy,
- posiadanie przyjaciół,
- odreagowanie problemów z jakimi dziecko ma do czynienia,
- potrzeba samoakceptacji itp.

Na każdą z nich możemy postarać się odpowiedzieć w całości dla dziecka nowy i zaskakujący sposób. Spróbujmy!

Wspieranie rozwoju

UMIEJĘTNOŚCI SPOŁECZNYCH

Rozwój umiejętności społecznych u uczniów i uczennic powinien być elementem pracy ciągłej nauczyciela, pedagogów czy rodziców prowadzonej w ramach codziennych aktywności i dotyczyć zarówno grup dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, jak i typowo rozwijających się. Co ważne formy wsparcia obu grup uczniów i uczennic mogą być oparte o te same strategie, a w sytuacjach trudnych ze znamionami poważniejszych problemów w zakresie przemocy lub agresji korzystajmy z metod interwencyjnych.

WAŻNE! Naturalnie każdy z nas szybciej i mocniej koncentruje się na sytuacjach i zachowaniach trudnych. W ten sposób właśnie ten typ zachowań mocniej wzmocniamy. Dlatego warto zwrócić uwagę na podejście „positive behavior support”, czyli z ang. wspieranie pozytywnych zachowań. Częstsze zwracanie uwagi właśnie na to, co dobre i społecznie akceptowalne będzie naturalnym wzmocnieniem pozytywnych zachowań.

3 strategie

DLA KAŻDEGO

1

HA HA SO

2

NO GO TELL

3

ZAPOBIEGANIE

HA HA SO

HA

H (HELP): Poszukaj pomocy, jeśli możesz.

A (ASSERT YOURSELF): Bądź asertywny i mów o swoich odczuciach w kontakcie ze sprawcą.

HA

H (HUMOR): Użyj poczucia humoru to pozwoli nie „nakręcać” negatywnej sytuacji.

A (AVOID): Unikaj niebezpiecznych sytuacji, niepewnych osób, nieznanych lub niebezpiecznych miejsc.

SO

S (SELF TALK): Prowadź ze sobą pozytywny monolog w myślach, np.: „nie jestem głupi”, „dobrze zrobiłam”.

O (OWN IT): Przyznaj rację i postaraj się oddalić.

3 strategie

DLA KAŻDEGO

NO GO TELL: To podejście jest bardzo podobne do strategii powyżej jednak to o wiele prostsza wersja i łatwiejsza dla dzieci z poważniejszymi specjalnymi potrzebami. W tym podejściu mamy tylko 3 kroki do zapamiętania:

NO GO TELL

NO

NO: jeśli znajdziesz się w trudnej lub niejasnej dla Ciebie sytuacji, powiedz „Nie”

GO

GO: jeśli znajdziesz się w trudnej lub niejasnej sytuacji, oddal się jak najszybciej

TELL

TELL: powiedz o tej sytuacji komuś dorosłemu, do kogo masz zaufanie

ZAPOBIEGANIE WYUCZONEJ BEZRADNOŚCI: Uczniowie i uczennice z specjalnymi potrzebami edukacyjnymi częściej stają się ofiarami wiktymizacji i dodatkowo mają poczucie dużej zależności od osób dorosłych. Poczucie bezradności w tej grupie dzieci i młodzieży prowadzi do tego, że łatwiej wchodzą one w rolę ofiary lub nie radząc sobie z własnymi emocjami i reagując „nad wyraz” stają się sprawcą przemocy.

Uczeń w opisywanej sytuacji wszystkie swoje sukcesy, ale także porażki przypisuje zewnętrznym czynnikom i zakłada, że większość rzeczy czy sytuacji jest poza jego kontrolą. Aby wzmocnić niezależność i poczucie sprawczości nauczyciele w opisywanej strategii mają za zadanie:

3 strategie

DLA KAŻDEGO

ZAPOBIEGANIE

1.

IDENTYFIKACJA: Zidentyfikować wspólnie z uczniem/ uczennicą sytuacje, w których wymaga on/ ona wsparcia lub pomocy powiedz „Nie”

2.

TWORZENIE: Praca z uczniem/ uczennicą nad stworzeniem zindywidualizowanych, określonych „tajnych” znaków (gestów)

3.

PRAKTYKA: Praktyczne ćwiczenia w środowisku szkolnym.

WAŻNE! Im bardziej uczeń/ uczennica będą stawać się samodzielni i niezależni my, dorośli, wycofujemy się z używania strategii i powoli odpuszczamy kontrolę.

PAMIĘTAJ!

Aby, którakolwiek z strategii zadziałała dzieci i młodzież muszą uzyskać wsparcie od otoczenia, które powinno być świadome potrzeby ćwiczeń wskazanych strategii i wspierać je w używaniu ich w sytuacjach społecznych. Jeśli wdrażana strategia okaże się nieskuteczna powinniśmy poszukać innej lub wspólnie zastanowić się nad stworzeniem własnej.

Nauczycielu

**Dziękujemy za skorzystanie z
naszego materiału!**

OBSERWUJ NAS W INTERNECIE: @INSTYTUTEP

Ministerstwo
Edukacji i Nauki

Materiał przygotowany w ramach projektu "Klimat szkoły. Tworzymy go razem" współfinansowanego ze środków Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 przekazanych przez Ministerstwo Edukacji i Nauki